

KAMULAŞTIRMA HUKUKU'NDA KAMU YARARI KARARI YERİNE GEÇEN BELGELER

Dr.Ömer KÖROĞLU*

Kamulaştırma Hukuku'nda bir taşınmaz malın kamulaştırılmasında kamu yararı bulunduğuna üç ayrı şekilde karar verilebilir:

1- Kamulaştırma Kanunu'nun 5 ve 6. maddelerinde belirtilen yönetime göre kamu yararı kararı verilmesi.

2- Bakanlar Kurulu Kararnameleri ya da kararları ile bakanlıkların ilgili programlarının kamu yararı kararı sayılması.

3- Kamu yararı kararı yerine geçen belgeler.

a) İmar Planları

3194 sayılı İmar Kanunu'nun¹ 6. maddesi planlar arasında şöyle bir kademelenme öngörmüştür; en üst basamakta "bölge planları", onun altındaki basamaklarda "imar planları" (metropoliten nazım imar planı, alt bölge nazım imar planı, çevre düzeni nazım imar planı, nazım imar planı ve uygulama imar planları".

Fiziksel çevreyi sağlıklı bir yapıya kavuşturmak yatırımların yer seçimlerini ve gelişme eğilimlerini yönlendirmek ve toprağın

kullanma dengesini en rasyonel biçimde belirlemek üzere hazırlanan imar planları esas itibariyle nazım imar planı² ve uygulama imar planlarıdır³.

Bölge planları gerekli görülen hallerde Devlet Planlama Teşkilatı tarafından, bu teşkilatın tabi olduğu yetki ve usul kurallarına göre yapılır veya yaptırılır. İmar Kanunu'nun 8. maddesine göre, imar planları, belediye mücavir alan sınırları içinde belediyeler, bunların dışında kalan alanlarda valilik veya ilgilisince yapılır ve vali tarafından onaylanarak yürürlğe girer.

Bunların dışında, İmar Kanunu'nun 9. maddesine göre kamu hizmetinin görülmesi amacıyla resmi bina ve tesisler için imar planlarında yer ayrılması veya bu amaçla değişiklik yapılması için Bayındırlık ve İskan Bakanlığı belediyelere talimat verebilir veya resen kendisi yapabilir.

Şehirleşme sürecinin düzenli, toplumun gereksinimlerine ve yararına uygun bir biçimde geliştirilebilmesi için planlara bağlanması bir zorunluluktur. Planlar, kentin dokusunu, fiziksel ve fonksiyonel açıdan şekillendirirken, mevcut yapıda da önemli değişiklikler meydana getirir. Temelde, arazinin kullanılış şeklini belirleyen nitelikte bir işlem olması nedeniyle, resmi binalara, tesislere, okul, meydan, yol, otopark, çocuk bahçesi, yeşil alan gibi kamu hizmetlerine yönelik olarak da yer ayrılması sözkonusudur.

"Şehir planlarının bireyler yönünden çeşitli sonuçlar doğurduğu görülür. Her vatandaşın girişeceği imar ve inşaat etkinliklerinde plana uymak, ilgili kamu yönetiminden izin almak, izin ilkelerine uygun olarak yapısını tamamlamak

²Nazım imar planı (3194 sayılı Yasanın md.5/1'e göre): "Varsa bölge veya çevre düzeni planlarına uygun olarak halihazır haritalar üzerine, yine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak çizilen ve arazi parçalarının; genel kullanış biçimlerini, başlıca bölge tiplerini, bölgelerin gelecekteki nüfus yoğunluklarını, gerektiğinde yapı yoğunluğunu çeşitli yerleşme alanlarının gelişme yön ve büyüklükleri ile ilkelerini ulaşım sistemlerini ve problemlerinin çözümü gibi hususları göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere düzenlenen detaylı bir raporla açıklanan ve raporuyla beraber bütün planlardır".

³Uygulama imar planı (3194 sayılı Yasanın md.5/2'ye göre): "Taşdıklı halihazır haritalar üzerine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak nazım imar planı esaslarına göre çizilen ve çeşitli bölgelerin yapı adalarını, bunların yoğunluk ve düzenini, yolları ve uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak uygulama etaplarını ve diğer bilgileri ayrıntıları ile gösteren plandır".

* Danıştay Tetkik Hakimi
¹R.G., 9.5.1985, S.18479.

zorunluğudur. Şehir planları, aynı zamanda vatandaşın mülkiyet hakkının toplum yararına aykırı olarak kullanılmasını önleyecek, bunu şehrin düzenli gelişmesini sağlamak bakımından güven altına alacak birer belge niteliği de sağlar. Halkın sağlığı, güvenliği ve rahatı şehir planlarının çizdiği hedeflere göre sağlanır. Şehir planlarının bireyler üzerindeki etkileri, bir yandan onları belli biçimde hareket ettirmeye yönelmiş, yani "OLUMSUZ" bir nitelik, öte yandan da belli davranış ve eylemlerde bulunmaya yöneltilen yani "OLUMLU" bir nitelik taşır⁴.

Şehir imar planlarının kabul ve onaylanarak yürürlüğe konmaları ile arsa ve arazi maliklerinin kullanma ve yararlanma yetkileri kamu yararına olmak üzere sınırlanır. Kamulaştırma Kanunu'nun 6. maddesi imar planına göre yapılacak kamulaştırmalara özel bir düzenleme getirmiştir. Buna göre, "onaylı imar planı ya da ilgili bakanlıklarca onaylanan özel plan ve projesi uyarınca yapılacak hizmetler için ayrıca kamu yararı kararı alınmasına gerek yoktur. Bu durumlarda yetkili icra organlarının kamulaştırma işlemine başladığını gösteren bir karar alınır".

Buna göre, artık imar planı kamu yararı yerine geçtiği için, ayrıca bir kamu yararı kararı alınmasına gerek kalmamaktadır. Ancak, yine de planın uygulama sürecini başlatacak, kamulaştırma işlemine başladığını gösteren bir karar alınması gerekecektir.

İmar planları; genel, uyulması zorunlu, belgeler olarak kamu düzenini ve mülkiyet hakkını yakından ilgilendirir.

Son olarak, İmar Kanunu'nun 10. maddesine göre belediyeler imar planlarının yürürlüğe girmesinden itibaren en geç üç ay içinde, imar planlarının uygulanması amacıyla 5 yıllık İmar Programları düzenlerler. Bu imar programlarının görüşülmesi sırasında; ayrıca ilgili yatırımcı kamu kuruluşlarının temsilcilerinin görüşleri alınır.

İmar Kanunu'nun bu hükmü, imar programlarının kamu yararı kararı olarak kabul edilmesi sonucunu doğurur.

Yukarıda sözü edilen, 5 yıllık İmar Programları içinde bulunan ve ilgili kamu kuruluşlarına ayrılan alanlar, ilgili kamu kuruluşlarına bildirilir. Bu imar programları sınırları içinde bulunan alanlardaki kamu hizmet

ve tesislerine tahsis edilmiş olan yerleri ilgili kamu kuruluşları, bu program süresi içinde kamulaştırma durumundadırlar.

İmar Kanunu'nun yukarıda irdelenen hükümlerine göre, imar planları, hem imar planı uygulaması için belediyeler tarafından yapılacak kamulaştırmalarda, hem de belediye ve diğer kamu tüzel kişilerinin kurup işletecekleri hizmetleri için yapılacak kamulaştırmalarda kamu yararı kararı konumundadırlar.

Burada dikkate çeken bir husus, bu planlar üzerinde ilgili bakanlığın oldukça geniş yetkilerle donatılmış bulunmasıdır. Bakanlık plan değişikliği konusunda talimat verebilmekte ve gerek görüldüğünde de, söz konusu bu değişikliği resen kendisi bile gerçekleştirebilmektedir. Bu nedenle de, kamu yararı kararı vermeye yetkili mercilerden biri olma konumuna gelmektedir.

Ayrıca, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun (8. md./A. 3) uyarınca, Turizm Bakanlığı'nca yapılıp, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanan imar planlarının yukarıdaki açıklamalar uyarınca bir kamu yararı kararı olduğunu belirtmeliyiz.

İmar planı yasa ile özdeştir. Yasa gibi objektif, aleni ve zorunludur⁵. Bunun için imar planları onaylanarak kesinleştikten sonra, Kamulaştırma Kanunu'nun 6. maddesinin son fıkrasına göre yapılacak kamulaştırmalarda konusu taşınmazların yürürlükteki imar planlarında belirtilen amaç dışında kamulaştırmaları mümkün değildir.

"Dosyanın incelenmesinden, davacıya ait uyuşmazlık konusu taşınmazın onaylı imar planında yol gövdesi dışında kalan kısmının Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 14.7.1979 günlü, a-1407 sayılı kararıyla 1. derece sit bölgesi içine alınarak kesin inşaat yasağı getirilmiş olması nedeniyle Efes Müzesi bahçesinin genişletilmesi amacıyla kamulaştırıldığı, ancak davacı tarafından kararın düzeltilmesi istemine ilişkin dilekçe ekinde ibraz olunan belgelere göre belediye meclisi kararlarıyla imar planı kapsamına alınarak tek katlı ticaret bölgesine tahsis edildiği anlaşılmaktadır.

Bu durumda, anlaşmazlık konusu taşınmazın kamulaştırma amacının onaylı imar planındaki tahsis şeklinde açıkça aykırı bulunması sözkonusu olduğundan, ilgili belediyeden imar

⁴KELEŞ, Ruşen, "Kentleşme ve Konut Politikası" (Kentbilim İlkeleri), AÜSBFY, No.540, Ankara 1984, s.106.

⁵ERKİN, S. "İmar Hukuku Prensipleri", İstanbul 1960, s.12-15.

durumunun araştırılarak sonucuna göre müze bahçesi için tesis edilen kamulaştırma işlemi hakkına karar verilmesi gerektiği açıktır. Belirtilen nedenlerle, gerekli inceleme ve araştırma yapılmak suretiyle yeniden karar verilmek üzere temyize konu idare mahkemesi kararının bozulmasına karar verildi⁶."

Görüldüğü gibi, imar planına dayanılarak yapılacak kamulaştırmalar, sadece imar planlarında belirtilmiş amaç için yapılabilir. Danıştay'ın yukarıdaki karara benzer bir başka kararına göre:

...kamu müesseselerince özel kişilere ait taşınmaz malların kamulaştırılabilmesi için, kamulaştırmanın imar planına uygun olması, yani kamulaştırılacak taşınmaz malın imar planında işe tahsis alınması icap etmektedir. Davada ise daha evvel okul sahası olarak tahsis olunan yerin 8.9.1969 tarihinde İmar ve İskan Bakanlığı'nca onaylanan plan tadilatı ile iskan sahası içine alındığı ve İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi İdare Heyeti'nce bu yer için 13.2.1970 tarihinde kamulaştırma kararı verildiği anlaşıldığından, yürürlükteki imar planında okul sahası olarak görülmeyen bu yerin kamulaştırılması mümkün değildir⁷."

Eğer taşınmazın imar planında belirtilen amaç dışında, başka bir amaçla kamulaştırılması söz konusu ise, bu takdirde imar planında değişiklik yapılması gerekir. Bu konuda 1976 tarihli bir Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu kararı bulunmaktadır:

"Kamulaştırma uygulamalarında kamulaştırma konusu taşınmaz malların, imar planlarında belirtilmiş maksat dışında kamulaştırılmasına mevzuat hükümleri elverişli değildir.

Kamu Düzenini, mülkiyet hakkını yakından ilgilendiren genel belgeler olarak imar planları esaslarına uyulması, yasa emri olduğu kadar kişinin mülkiyet hakkının keyfi uygulamalardan korunması

ve güvence altında bulundurulması yönünden de zorunludur.

Şu duruma göre, idarelerin önce imar planını incelemeleri, yürütmek istedikleri kamu hizmeti veya teşebbüsü için yer ayrılmışsa buna göre kamulaştırma yapmaları, aksi halde İmar Kanunu'nun 26 ve 29. maddelerine (6785 sayılı eski İmar Kanunu) göre, planda yer almasını ve değişiklik yapılmasını istemeleri izlenecek yol olmalıdır. Bu yola başvurmadan ve yetkili makamlarca imar planında değişiklik sağlanmadan yapılacak kamulaştırma ile kamu hizmetinin gerçekleştirilmesi yasa hükümleri karşısında esasen mümkün değildir⁸."

Danıştay son yıllarda verdiği kararlarında, kamulaştırma işleminin iptali davasının devam etmesi sırasında bile imar planında değişiklik yapılarak kamulaştırmanın hukuka aykırı olmayacağını öngörmektedir.

"...Dava, Sapanca, Kırkpınar Köyü, 1 pafta, 1321 parsel sayılı taşınmazın Sapanca servis alanı, geçitler ve toplama yolları kamulaştırma sahasına isabet etmesi nedeniyle kamulaştırılmasına ilişkin davalı idare işleminin iptali isteğiyle açılmış idare mahkemesince yürürlükteki imar planında Sapanca Gölü mutlak koruma alanı içinde tarım ve güncübirlik tesis alanında kalan taşınmazın imar planında öngörülen amacı dışında kamulaştırılmasında mevzuata uyarlık görülmediği gerekçesiyle iptaline karar verilmiş, bu karar davalı tarafından temyiz edilmiştir. Temyiz dilekçesi ve ekindeki belgelerin incelenmesinden davanın devamı sırasında Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca 3194 sayılı Yasanın 9. maddesine göre 6.10.1989 günü resen onanan imar planı değişikliğiyle davacıya ait taşınmazın kamulaştırma amacına ayrıldığı, böylece kamulaştırmanın imar planına uygun hale geldiği anlaşıldığından, kamulaştırma işleminin imar planına aykırı olduğu gerekçesiyle iptali yolundaki idare mahkemesi kararında isabet bulunmamaktadır⁹."

Buna karşılık, dava devam ederken imar planı değişikliği yapılmış ve sözkonusu taşınmaz mal kamulaştırma işlemindeki amaca

⁶D.6.D., 7.5.1987 günlü, E:1987/378, K:1987/520 sayılı karar.

⁷D.6.D., 21.10.1970 günlü, E:1970/2683, K:1970/2681 sayılı karar, DD., 1971, S.3, s.386-387; Aynı yolda bir başka karar için bkz. D.6.D., 14.3.1974 günlü, E: 1973/3496, K: 1974/1187 sayılı karar. bkz. ARCAK, A. "Kamulaştırma ve Devletleştirme", C.I, s.269; AYDIN, A.S.; "İmar Planı ve Kamulaştırma", İller ve Belediyeler Dergisi, C.35, 1979, S.404, s.185.

⁸D.İ.K.B. 29.1.1976 günlü, E: 1974/2, K:1976/2 "Danıştay İçtihatları Birleştirme Kararları III", Ankara 1985, s.63 vd.; D.6.D. 26.12.1978 günlü, E: 1976/2197, K: 1978/4607 sayılı karar.

⁹D.6.D., 6.6.1990 günlü, E: 1990/149, K:1990/1203 sayılı karar.

uygun hale getirilmiş olsa da, kamulaştırma işleminin denetimini yaparken, taşınmazın kamulaştırma tarihindeki mevcut olan plandaki tahsis amacına uygun olup olmadığına bakmak ve yargı denetimini buna göre yapmanın daha doğru olacağı kanısındayız.

3194 sayılı Yasa döneminde de, yukarıda belirttiğimiz İçtihadı Birleştirme Kurulu kararına uyulmaktadır. İmar Kanunu'nun 8. maddesinin 4. fıkrasıyla onaylanmış planlarda yapılacak değişikliklerde izlenecek yolunda, imar planlarının hazırlanmasında ve yürürlüğe konulmasındaki usul gibi olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte, 3194 sayılı Yasanın md.9/4. fıkrasındaki 3394 sayılı Yasa ile¹⁰ yapılan değişiklik sonucunda, imar planı konusunda belediyelere verilen bütün yetkiler Başbakanın onayı ile geçici olarak Bayındırlık ve İskan Bakanlığına verilebilir. Bu nedenle, imar planı değişikliği de dahil olmak üzere, ada ve parsel bazına kadar, Bakanlık planı yeniden yapılabilir, değiştirilebilir ve onaylanabilir. Özerkliğe sahip yerel yönetimlerden olan belediyelerin Bakanlıkça kullanılmasına olanak sağlayan bu hüküm, belediyelerin özerkliği ile bağdaşmamaktadır. Nitekim, 3194 sayılı Yasanın 9. maddesinin 4. fıkrası Anayasa Mahkemesi'nin 26.9.1991 tarihli ve E: 1990/38, K:1991/32 sayılı karar ile iptal edilmiştir.

İmar planına süresi içinde itiraz edilmediği ve dava açılmadığı takdirde, planı bağımsız, yani tek başına iptal davası konusu yapmaya olanak yoktur. Bu durum, eski uygulamada kamu yararı kararının artık tartışma konusu yapmanın mümkün olmaması sonucunu yaratıyordu. Çünkü 1956 tarihli ve 6830 sayılı İstimlak Kanunu'nun 14. maddesinin 2. fıkrası "umumi menfaat kararı alınmasına ve tasdikine lüzum olmayan hususlardan dolayı Danıştay'a dava açılmayacağı"nı öngörmekteydi. Bu nedenle imar planına dayalı olarak yapılan kamulaştırma işlemlerine karşı açılan iptal davaları eski Kanunun yürürlükte olduğu dönemde yargı mercilerince reddedilmiştir. 1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 14. maddesi ise böyle bir hüküm içermemektedir. Öte yandan İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7. maddesinin 4. bendine göre "İlanı gereken düzenleyici işlemlerde dava süresi, ilan tarihini izleyen günden başlar. Ancak bu işlemlerin uygulanması üzerine ilgililer, düzenleyici işlem veya uygulanan işlem yahut her ikisi aleyhine birden dava açabilirler. Düzenleyici işlemin iptal edilmemiş olması, buna dayalı işlemin iptaline engel olmaz"¹¹.

İmar planlarının bir düzenleyici işlem olduğu tartışmasızdır. Plana dayalı olarak bir kamulaştırma yapıldığında, imar planlarına karşı dava süresi geçmiş olsa dahi, kamulaştırma işleminin iptal davasına konus olması durumunda, imar planının hukuka aykırılığı ileri sürülebilir. Çünkü, imar planı kamulaştırma yoluyla uygulamaya geçirilmektedir. Kaldı ki, 2577 sayılı Yasanın 7. maddesinin 4. bendi ilanı gereken düzenleyici işlemlerde dava süresinin ilan tarihini izleyen günden başlayacağını, bu işlemlerin uygulanması üzerine ilgililerin, düzenleyici işlem veya uygulanan işlem ya da her ikisi aleyhine birden dava açabileceklerini düzenlemiştir.

İmar planı ile kamulaştırma birbirinden ayrı iki idari işlem olsa da, birlikte de, ayrı ayrı da dava konusu yapılabilir. İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun konuya ilişkin kararı da aynı yöndedir.

"...Dava konusu edilen kamulaştırma kararının dayanağı bizzat davalı idare tarafından da 29.6.1984 günlü plan olarak ifade edildiğinden ve kamulaştırma işleminin bu plana dayandığı anlaşıldığından, kamulaştırma kararı ile birlikte iptali istenilen plan ile davacının menfaat alakasının bulunduğu kuşku yoktur"¹².

İmar planı ile kamulaştırmanın aynı dilekçeyle dava konusu yapılması durumunda yargı yeri, ilk önce imar planının hukuka uygunluk denetimini yapmak durumundadır.

Bununla birlikte imar planı ile kamulaştırma işlemi ayrı ayrı dava konusu edildiğinde, bu durumda yine, ilk önce imar planına ilişkin uyumsuzluk sonuçlandırılacak, daha sonra kamulaştırma işleminin denetimine geçilecektir. Ancak, bunlardan birinin iptali diğerinin kendiliğinden hükümsüz kalması sonucunu doğurmaz. Eğer imar planı iptal edilmişse, buna dayalı kamulaştırma dayanaksız kalacak ve iptal edilecektir. İstanbul 2. İdare Mahkemesi bir kararında bu yorumu güçlendirmektedir.

"...dava konusu kamulaştırma işleminin dayanağı olan davacılara ait taşınmazın yol sahasına alınmasına ilişkin imar planı değişikliğinin iptali istemiyle mahkememizin 1989/1602 esasına kayıtlı olarak açılan davada

¹⁰R.G., 30.6.1987, S.19503.

¹¹AZRAK, A.Ü., "Kentsel Alan Düzenleme Aracı Olarak Kamulaştırma", Şehircilik, Hukuk ve

Yönetim İlişkileri, Türkiye 12. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu, 16-18 Kasım 1988, Ankara 1990, s.79.

¹²İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, 3.3.1989 günlü, E: 1988/162, K: 1988/18 sayılı karar.

mahkememizin 29.9.1990 gün ve E: 1989/1602, K:1990/1090 sayılı kararıyla iptal edildiği anlaşıldığından hukuki dayanağı kalmayan kamulaştırma işleminde de hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle dava konusu kamulaştırma kararının iptaline¹³...

İmar planına dayalı kamulaştırmalarda imar planına bağlılık şarttır. Ancak kimi durumlarda imar planında, kamulaştırma işleminden sonra değişiklik olabilmektedir. Bu halde, eski plana dayalı kamulaştırmanın durumu ne olacaktır? Kamu hizmetine ayrılmış yerin, yeni planda tahsis amacının değiştirilmiş olması, eğer, sonraki tahsis amacı yine kamulaştırma işlemi yapan idarenin görev alanı içinde ise yeni bir kamulaştırma işlemi yapılmasına gerek yoktur. Danıştay tarafından onanan İstanbul 2. İdare Mahkemesi kararı bu konuya güzel bir örnektir.

"...Kamulaştırma işleminden sonra yürürlüğe konan 19.12.1985 onay tarihli 1/5000 ve 2.4.1986 onay tarihli imar planlarında taşınmazın "günübirlik rekreasyon alanı" alanında yer aldığı anlaşılmakta ise de, her iki imar planında kullanılış amacını belediyenin görevleri içinde kalan hizmetlere yönelik bulunması karşısında bu husus işlemi sakatlayıcı nitelik teşkil etmemektedir¹⁴..."

İmar planına dayalı kamulaştırmalarda ortaya çıkabilecek bir başka sorunda, yapılan kamulaştırmanın 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 6. maddesinde bir blok şeklinde ortaya çıkan imar planları arasındaki hiyerarşiye uygun olup olmayacağıdır.

Doktrinde, uygulamanın aksine kamulaştırmanın yapılabilmesi için bu planlar blokunun tamamlanması gerekeceği savunulurken¹⁵, uygulama imar planı yapılmasının, kamulaştırma için zorunlu olmadığı da ileri sürülmektedir¹⁶. Kanımızca, eğer nazım imar planı yeterli açıklık ve ayrıntılı bir düzenleme içeriyorsa uygulama imar planı olmadan da kamulaştırma yapılabilir. Yok eğer, yeterli açıklık ve ayrıntı yoksa kamulaştırma yapılmasına olanak tanımak gerekir. Çünkü, bu

durumda İdare, nazım imar planının gösterdiği geniş çerçevede içinde, takdir yetkisini keyfiliğe varacak bir biçimde kullanılabilir.

b) Bakanlıkça Onaylı Özel Plan ve Projeler:

Kamulaştırma Kanunu'na göre, bakanlıklarca onaylı plan ve projelerde kamu yararı kararıdır. Bilindiği gibi, Devlet'in ve diğer bazı kamu kurum ve kuruluşlarının ülke düzeyinde, ekonomik ve sosyal açılarıdan önemli olan kimi yatırımlarda, yatırım kararları, ilgili Bakanlıkça Onaylı Özel Plan ve Projelere göre verilmektedir. Örneğin, baraj ve sulama, kara ve demir yolu ve limanların yapımında olduğu gibi.

Kamulaştırma Kanunu'nun 6. maddesine göre bu tür özel plan ve projeler yatırım alanında kamulaştırılacak taşınmaz mallar için kamu yararı kararı olarak görülmektedir.

Danıştay'ın bir kararında DSİ'ne ait projenin genel müdürlük tarafından yapılıp Bakanlığa teklif edilmesi ve bakanlıkça onaylanması gerektiği, aksi takdirde Kamulaştırma Kanunu'nun bugün de yürürlükte bulunan 6. maddesine göre kamulaştırma yapılamayacağı belirtilmiştir¹⁷.

Benzeri düzenlemeler, özel kanunlarda da yer almaktadır. 755 sayılı Gecekondu Kanunu'nun 16. maddesine göre belediyelerce hazırlanıp Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanan ıslah ve tasfiye bölgelerini belirleyen harita ve planlar, 7478 sayılı Köy ve İçme Suları Hakkında Kanunun 12. maddesine göre unum müdürlükçe hazırlanıp bakanlıkça onaylanan programlarda kamu yararı kararı olarak değerlendirilmektedir.

Bu tür plan ve projelere dayalı olarak yapılacak kamulaştırmaların, kamulaştırma yapan İdarenin görev alanına giren bir hizmetin yürütülmesi için yapılması gerekir. Yine DSİ ile ilgili bir kararda, bakanlıkça onaylı plan ve proje bulunmadığından, ilk derece mahkemesi, eğitim tesisi kurmak amacıyla kamulaştırma yapılmasını hukuka aykırı bulmasına rağmen, Danıştay;

"DSİ Genel Müdürlüğü'nün eğitim tesisleri yapmak görevi bulunmamakta ise de, dava konusu kamulaştırma işleminin dayanağını oluşturan projeler

¹³İstanbul 2. İdare Mahkemesi, 2.6.1990 günlü, E: 1989/1601, K: 1990/1091 sayılı karar.

¹⁴İstanbul 2. İdare Mahkemesi, 31.5.1989 günlü, E: 1987/14, K: 1989/702 sayılı karar.

¹⁵Bkz. AZRAK, A.Ü., "Kentsel Düzenleme Aracı Olarak Kamulaştırma", s.80.

¹⁶YAYLA, Y., "Şehir Planlamasının Başlıca Hukuki Meseleleri ve İstanbul Örneği", İstanbul 1976, s.115-116.

¹⁷D.6.D., 24.6.1970 günlü, E: 1969/3860, K: 1970/1974 sayılı karar, bkz. ARCAK, "Kamulaştırma ve Devletleştirme", C.I, s.265.

6200 sayılı Yasaya göre İdarenin yapmakla yükümlü bulunduğu baraj ve sulama tesisleri ile ilgili olup, salt eğitim tesisleri ile ilgili bir projeden, dolayısıyla, salt eğitim tesisleri için yapılan bir kamulaştırmadan söz etmek mümkün bulunmadığı gibi, burada personelin eğitim hizmetlerinin, baraj inşaatlarının kontrol ve işletme hizmetlerinin tamamlayıcısı olduğu da tartışmasızdır¹⁸.

Bu gerekçeyle, eğitim tesisleri yapmayı bakanlıkça onaylı plan ve proje çerçevesinde değerlendirmiştir.

Bugün artık, Kamulaştırma Kanunu'nun 5. maddesinde yer alan mercilerin, karar alma yetkilerinin büyük bir işlevinin kalmadığı söylenebilir. Yukarıdaki açıklamalarımız gösteriyor ki, ülke çapında etkili olacak ekonomik ve sosyal nitelikli büyük yatırımlara ilişkin kamulaştırmalar, Bakanlıkça onaylı özel plan ve projeler; belediye sınırları içinde veya mücavir alanlarda yapılacak kamulaştırmalarda belediyeler; bunların dışında kalan bölgelerde yapılacak kamulaştırmalarda ise, valilik tarafından yapılmış ve onaylanmış imar planları kamu yararı yerine geçmektedir.

Bununla birlikte, imar planının yapılmamış veya kapsadığı alan açısından yetersiz bir halde kalmış olması durumunda, İmar Kanunu'nun 7. maddesine göre mevzi imar planının yapılması zorunluluğu karşısında, bugün imar planları ile bakanlıkça onaylı özel plan ve projeler dışında kamulaştırma yapılması istisna haline gelmiştir. Kamulaştırmalar artık, genellikle çeşitli plan ve projelerle ya da bakanlık ve Bakanlar Kurulunca planlanan geniş çaplı hizmetlerin bir aracı olarak değerlendirildiği için, kamu yararı kararı, bu plan ve projeler veya Bakanlar Kurulu ve bakanlıkların kararları ya da kararnamelelerinde oluşmaktadır.

¹⁸D:6.D., 12.11.1986 günlü, E: 1986/764, K: 1986/934, D.D., 1987, S.66/67, s.275.